

**МЕТОДИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО
ЗА ИЗДИРВАНЕ, ОПИСАНИЕ И ПУБЛИКУВАНЕ НА АРХИВНИ
ДОКУМЕНТИ ОТ ДЪРЖАВНИТЕ АРХИВИ ЗА ИСТОРИЯТА НА
РОМИТЕ В БЪЛГАРИЯ***

**по проект „Изграждане на дигитален ромски архив за Югозападна
България – демократична публичност чрез право на история“,
финансиран от фондация „Отворено общество“, София и фондация
Микрофонд - София по „Програма за студентски иновации“
2016-2017 г.**

I. Издирване на документи в държавните архиви за историята на ромите

1.1. Издирването на архивни документи по темата се осъществява, както с помощта на архивните справочници, съставени по класическия и съобразен с действащата методика начин (които са достъпни в архивите или в публикувани на хартиен носител), така и чрез он-лайн достъпните справочници на сайта на Държавна агенция „Архиви“:
<http://www.archives.government.bg/>

1.2. Преглеждат се списъците на фондовете в държавните архиви, пътеводителите по архивни фондове, инвентарните описи, публикуваните каталози и се отбелязват исковите данни на фондове и/или архивни единици, съдържащи данни за документи, или самите документи по теми от историята на ромите.

* Методическото ръководство е съставено при спазване на действащите правила на Методическия кодекс, изд. на Държавна агенция „Архиви“, 2013 г. http://www.archives.government.bg/519-%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%2C%2013_%D0%B3.

1.3. Съставя се списък на архивите и на архивните фондове от държавните архиви, в които се намират документи за роми.

1.4. Провежда се търсене в Информационната система на държавните архиви (ИСДА) на всички нива на описание (архивна единица, документ, инвентарен опис, копия от чужди архиви, спомен, фонд, ЧП) с ключова дума „циган“ и с ключова дума „ром“.

II. Описание на архивните единици, документите и информацията за роми

2.1. В случаите, когато в отговор на търсенето се открива архивна единица, съдържаща документи (или отделен документ) за роми се описват точно пълните искиви данни в следната последователност:

- държавният архив;
- номерът и наименованието на архивния фонд,
- номерът на инвентарния опис,
- номерът и заглавието на архивната единица и
- листът/листове, на които се намират документите.

Например:

ДА Благоевград, ф. 944 Окръжен народен съвет (ОНС) – Благоевград (1949-1987), оп.7, а.е. 578, Отчети, информации е мероприятия за работа сред българските цигани (1979-1980), л.5-10

ЦДА, ф. 780 К, Казасов, Д. (1886-1980), оп.1, а.е. 84 „Циганите и изборите“. Политическа статия от Димо Казасов за гражданските и политически права на циганите у нас., 12 март 1972 г., л.1-2

ЦДА, ф. 2072 К, Вакарелски, Хр. (1896-1979 г.), оп.1, а.е. 379, л. 1, Снимка на циганиковачи в с. Българи.

2.2. В случаите, когато с ключовите думи „циган“ или „ром“ не се открива архивна единица и/или документ в нея за историята на ромите, но се намират описания от характеристиките на фондообразувателите и на самите фондове, които са част от пътеводителите на архивите или от други архивни справочници, тази информация се отбелязва, както следва:

ДА Ловеч, ф. 232: НАРОДНО ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ (НОУ) "ХРИСТО БОТЕВ" - с. КАРЛУКОВО, ЛОВЕШКО (1944-2008)

Постоянен проблем на учителския колектив е издирване и задържане в училище на децата, подлежащи на обучение. Причината е, че населението на този район е смесено – българи и роми. Децата на последните не ходят редовно на училище и по този начин нарушават учебния процес и постоянния състав на паралелките. През учебната 1988/1989 г. в училището е закрит седми клас, отново възстановен докато се стигне до 2008 г. когато се закрива цялото училище.

През 1991 година със заповед на Министъра на образованието училището е преименувано от Народно основно училище "Хр. Ботев" в Основно училище "Хр. Ботев".

ДА Стара Загора, ф.1700, 20 а.е., ДВНАДЕСЕТО ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ "ГЕОРГИ ГЪРБАЧЕВ" - СТАРА ЗАГОРА (1980 -)

Програми на Министерството на народната просвета за повишаване качеството на образование и възпитание на децата на българските цигани (1988-1992), програми на Общински народен съвет и Окръжен народен съвет за усъвършенстване работата с децата на българските цигани през IX петилетка (1984-1988), протоколи от заседания на Учителския съвет (1987-1991), Функционален правилник (1986).

Годишни комплексни планове, отчетни доклади и информации за учебно-възпитателната работа (1980-1992), годишни бюджети на училището (1986-1991), програма за по-нататъшно усъвършенстване работата в училището с децата на българските цигани през IX петилетка (1987).

ДА Сливен, ф. 733 Районна прокуратура – Нова Загора, 1948,

В Нова Загора бяха заселени няколко цигански семейства под името "Рашковите цигани" - най-фините крадци и джебчии и хора готови всеки момент на побоища и скандали. Тези прояви създадоха големи трудности на районната прокуратура. След 1963 г. престъпността рязко се увеличи. На следващата 1964 г. имахме внесени в Новозагорския народен съд 87 обвинителни акта, 1965 - 119 обвинителни акта, 1966 г. - 155 обвинителни акта, 1967 г. сме внесли 148 обвинителни акта в Районния съд. 1968 г. сме внесли 118 обвинителни акта в Народния съд, 1969 г. - 154 и 1970 г. - 169 обвинителни акта. Тези данни ясно говорят, че ръстът на престъпността се е увеличил по някои показатели. Следва да се има предвид, че темпа на работата на комисията не е отслабнал, обаче през последните няколко години тя се ръководи от Градския комитет и Окръжния комитет на Отечествения фронт - Сливен под наименованието " правна секция ".

2.3. Включването на тези данни от описанията в характеристиките на фондообразуватели и на самите фондове (въпреки липсата на точни искиви данни за архивни единици и документи) в проучването на архивните извори за историята на ромите се налага, защото:

- те осветляват темата за ромите и (по-рядко) за циганите, по начина по който тя е интерпретирана от самите институции, в които се пазят документи за роми.
- езикът на институциите е важен при изследването и анализирането на темата за ромите и позволява по-задълбоченото ѝ проучване чрез характеристиките от съответните архивни справочници.
- тези описания са свидетелство за наличието на документи за роми и са основа за по-нататъшно издирване в рамките на конкретния фонд, за който те се отнасят.

2.4. За да се различават от основните описания на архивни единици и документи, те са отбелязват в курсив.

2.5. Издирване на фотодокументи по темата с помощта на ключовите думи „циган“ и „ром“ се осъществява и в дигиталната колекция Фотоархив.bg (<http://archives.bg/photoarchives/>).

2.6. Описанието на фотодокументи по темата съдържа следните данни:

ДА Видин, ф. 18К, оп.2, а.е.13, л.2 гръб, Снимка на Коритарския мост на шосето между селата Мали Дреновец и Арчар, Видинско. 1935 г.

Мостът е строен от циганите в с. Арчар по трудова повинност и със средства на общината.

ДА Кюстендил, ф. 739, Колекция „Отечествена война“, 1944-1945, оп. 5, а.е. 47, Снимка на военни от Тринадесети пехотен Рилски полк - Кюстендил сред унгарски цигани през 1945 г.

ДА Перник, ф. 993, оп. 1, а.е. 56, л.8, Снимка на хореографа Йордан (Данчо) Николов с цигански танцов състав. 1954 г.

III. Археографска обработка. Съставяне на редакционни заглавия на документите и архивните единици

3.1. Към всеки документ се съставя редакционно заглавие с обща характеристика на документа, което съдържа следните елементи:

- вид на документа
- автор
- адресат

- кратко съдържание
- изходящ деловоден номер
- дата
- място на написване

Например:

Проект на решение на Политбюро на ЦК на БКП за преодоляване на отрицателните тенденции по турчееие на българи мохамедани, цигани и татари

София, 27 март 1962 г.

ЦДА, ф.1Б, оп 6, а.е. 4749, л. 11-17

Мероприятия на Бюрото на Националния съвет на Отечествения фронт за изпълнение Решението на Секретариата на ЦК на БКП от 27 септември 1978 г. „За по-нататъшното подобряване на работата сред българските цигани, за тяхното още по-активно включване в изграждането на развитото социалистическо общество“

София, 19 април 1979 г.

ЦДА, ф.28, оп.24, а.е.132, л.140-149

3.2. За редакционно заглавие може да се използва изцяло или частично собственото заглавие на документа, когато то съдържа необходимите елементи или когато документът е известен под това заглавие, което се посочва в текстуална бележка.

Например:

Справка за първите резултати по подмяната на паспортите и имената на българските цигани

Благоевград, 1982 г.

Списък от Окръжния комитет на БКП - Благоевград на оставащите за преименуване цигани от български произход в окръга

Благоевград, 6 юли 1982 г.

3.3. Липсващите в документа елементи на заглавието се установяват чрез извороведски анализ и използване на други източници, като обосновката на допълнително установените данни се посочва в текстуална бележка с цитиране на източниците.

3.4. Автор и адресат на документа могат да бъдат една или група институции и организации, тяхна структурна част, отделно лице или група лица.

- Когато авторът или адресатът на документа е институция или организация, в заглавието се посочва нейното официално наименование за съответната епоха (пълно или съкратено) и при необходимост – ведомствената подчиненост.
- За документ с колективно авторство (решения, постановления, резолюции и др.) като автор се посочва институцията или организацията, която е съставила документа
- Имена на длъжностни лица, подписали или получатели на документа, се посочват в заглавието само когато са известни.
- Към имена на длъжностни лица (автор и адресат) се посочва тяхната длъжност, обществено положение, чин и звания.
- Имена (име и фамилия; име, презиме и фамилия) на автор и адресат се изписват в заглавието изцяло.

Например:

Писмо от Рубен Леви, зав. отдел Агитация и пропаганда на ЦК на БКП до Секретариата на ЦК на БКП за статута и дейността на циганския театър „Рома“

София, 19 октомври 1949 г.

ЦДА, ф.1Б, оп.8, а.е. 596, л.1-2

3.5. Съдържание на документа

- Съдържанието на документа в заглавието се предава точно и кратко, като се отразява най-същественото.
- При предаване на съдържанието на документа се посочва времето и мястото на събитието, ако не съвпадат с времето и мястото на написване на документа.

3.6. Дата на съставяне на документа. Когато документът не е датиран, датата се установява от съставителя чрез извороведски анализ, като в текстуална бележка се посочват основанията за датиране – хартия, начин на изписване, пощенско клеймо, съпроводително писмо или отговор и по други документи, за които се посочват исковите данни.

- Когато документът не може да се датира точно, датата се определя приблизително: „не по-рано от“, „не по-късно от“, „преди“, „след“, „края на“, „началото на“, „между“, „около“ и др., като в текстуална бележка се отбелязва основанието за датирането. Ако датата и месецът не могат да се установят, посочва се само годината, а когато и това е невъзможно, се изписва „б.д.“ (без дата).
- Денят и годината при посочване на датата се изписват с арабски цифри, а месеците – с думи.

- Когато годината или месецът са изписани в документа съкратено, в заглавието се изписват изцяло. Доразкритата част може да се постави в квадратни скоби.
- Датата се поставя под редакционното заглавие вдясно, независимо от мястото ѝ в документа.

3.7. Място на съставяне на документа. Когато мястото на съставяне не е означено в документа, то се установява от съставителя и посочва в квадратни скоби [], като в текстуална бележка се посочват основанията.

- В случаите, когато то не може да се установи, се изписва „Б.м.“ (без място).

3.8. Легенда (контролно-справочни сведения). Основни елементи.

- Към всеки документ се съставя легенда, включваща контролно-справочни сведения за мястото на съхранение на документа, оригиналността, начина на създаване, езика (за чуждоезични документи) и евентуално библиографски данни за негова предишна публикация.
- Легендата се помещава след текста на всеки документ .
- В легендата се посочва оригиналността на документа – оригинал, копие (на копирна машина, фотокопие, микрофилмово копие, дигитално копие, принтеркопие и др.), чернова, препис.

Например: ЦДА, ф. 28, оп. 1, а.е. 377, л. 2. Заверен препис. Машинопис.

3.9. Издирените архивни документи, отразяващи историята на ромите се систематизират по хронологично-тематичния признак.

3.10. Препоръчителни като основни раздели, в които да се систематизират издирените документи за историята на ромите са:

- Демографски процеси
- Трудова заетост и повинност
- Политически и обществени организации
- Културни институции
- Образователни институции
- Здравни институции и политики
- Възродителен процес

3.11. Във всеки от разделите документите се систематизират по хронология.

Изготвила: доц. Д-р Марияна Пискова